

תקיפה ישראלית באיראן: מרכיב הלגיטימציה הבינלאומית

יואל גוז'נסקי, רון טירה

מהי לגיטימציה?

לגיטימציה בהקשר לתקיפה ישראלית באיראן, היא ההסכמה הפוליטית כי למפעיל העוצמה הצבאית יש הצדקה לעשות זאת. אולם עניין זה מורכב יותר, ויש לנתחו ולעמוד על מרכיביו. הלגיטימציה אינה בינארית – בחזקת יש או אין לגיטימציה – אלא היא מידתית, תלויה הקשר ונסיבות, ויכולה להתעצם או להיחלש במהלך הזמן. אין זה נכון לתאר את הלגיטימציה כנכס מדיד ומאוחד, שניתן "להשקיעו" ולהשתמש בו במועד ובהקשר שנחפוץ בהם, על פי תוכנית. הלגיטימציה אינה דומה למלאי דלק לאומי לחירום, למשל, שניתן לשמור לאורך זמן או לווסת את שחרורו בעת משבר. כאשר נסוגה ישראל באופן חד-צדדי מלבנון ומעזה היא צברה לגיטימציה, אך זו הייתה בעלת אופי מתכלה, ויכולת ההישענות עליה הייתה תלויה הקשר. באותה מידה, יש קשר בין קיום תהליך מדיני מוצלח עם הפלסטינים לבין מידת הלגיטימציה הכללית שממנה נהנית ישראל. הלגיטימציה מושפעת מאירועים מקומיים ותקשורתיים, שאינם בהכרח בעלי חשיבות אסטרטגית. תקלה מבצעית שבגללה נפגעים מספר אזרחים כתוצאה משיקול דעת שגוי של דרג זוט, לדוגמה, יכולה להשפיע באופן לא-פרופורציונאלי על מידת הלגיטימציה הבינלאומית.

הלגיטימציה יכולה ללבוש צורה של הסכמה פומבית, רצוי מצד ראשי מדינה או מנהיגות פוליטית בכירה אחרת. במקביל, תיתכן מידה כזו או אחרת של תיאום, אף ללא הסכמה פומבית. ניתן להשיג תיאום כזה כאשר לא קיימת הסכמה, אלא השלמה עם מהלך לא מוסכם. תיאום יכול להיות מינורי כמו מניעת התנגשות מקרית בין שני גורמים צבאיים ידידותיים הפועלים באותה זירה, או אף תיאום בתחומי מודיעין, לוגיסטיקה, רכש ועוד. בנוסף, אפשר שלא יהיה תיאום לפני

יואל גוז'נסקי הוא חוקר במכון למחקרי ביטחון לאומי
רון טירה הוא מחבר המזכר **המאבק על טבע המלחמה**, שראה אור במכון למחקרי ביטחון
לאומי, (אוקטובר 2008), טירה משרת במילואים במחלקת תכנון המערכה של חיל האוויר.

התקיפה, אך יהיה תיאום אחריה. ולבסוף, אפשר שלא יהיו הסכמה פומבית או תיאום, אבל תהיה הבנה שקטה למניעים ולרציונל התקיפה.

מידת ההבנה ביחס לפעולה עשויה להשתנות בקרב קהלי יעד שונים. כאמור, ניתן ליהנות מתמיכה גלויה ומוצהרת של דרג מדיני, במיוחד אם היא מובילה לתמיכה מצד דעת הקהל והתקשורת. גם כאן התמונה אינה אחידה, ומהלך שיתואר כלגיטימי על ידי ה'וול-סטריט ג'ורנל', לא בהכרח יתואר כך ב'ניו-יורק טיימס'. ניתן גם ליהנות מתמיכה פומבית מצד נבחרי ציבור שאינם עומדים בראש הרשות המבצעת. כך, למשל, החלטת הסנאט האמריקאי מיום 28 בפברואר 2013, אשר אושרה על ידי ועדת החוץ של הסנאט ביום 17 באפריל 2013 והיא פרי יוזמה של 79 סנאטורים (co-sponsors), מהווה דוגמה סמלית אך חשובה ללגיטימציה מסוג זה. בהחלטה מכיר הסנאט האמריקאי בזכותה של ישראל להישען על טיעון ההגנה העצמית, אם וכאשר תתקוף מתקני גרעין באיראן. עוד קורא הסנאט לממשל לספק לישראל סיוע דיפלומטי, צבאי וכלכלי, במקרה שישראל תיאלץ לממש את זכותה להפעיל כוח למטרות הגנה עצמית כאמור.¹

ממד נוסף, שאינו ציבורי אך חשוב מבחינה אסטרטגית, הוא לגיטימציה בקרב דרגי עבודה מקצועיים בממסדים הביטחוניים במדינות מפתח. גם כאן ייתכנו הבדלי גוון, ודרגי עבודה בפנטגון עשויים להחזיק בדעה שונה מזו של בכירי מחלקת המדינה באשר ללגיטימיות התקיפה. לגיטימציה בקרב דרגי עבודה עשויה ללבוש צורה של הבנה או השלמה, ולא בהכרח של הצדקה או תיאום. היא גם עשויה להשתנות בין התקופה שלפני התקיפה ובין השלמה עמה לאחר שבוצעה, תוך ניסיון משותף להפיק ממנה את המרב, גם אם מלכתחילה התנגדו לה.

מקומה של הלגיטימציה במערכה על הגרעין האיראני

אם תתקוף ישראל באיראן, תהיה למרכיב הלגיטימציה השפעה על תוצאות העימות. כדי לשמר לאורך זמן את ההישגים של תקיפה ישראלית אפשרית נגד תשתיות הגרעין באיראן, ולתרגמם מהישג טקטי-פיזי להישג אסטרטגי-מדיני, קיים צורך חיוני במערכה בינלאומית מתמשכת "ביום שאחרי", שתכליתה למנוע מאיראן לשקם את יכולותיה אלו, לאכוף עליה שינוי מדיניות ולהטיל עליה משטר פיקוח ארוך-טווח. כמו כן, בתקופה שלאחר התקיפה יעמדו למבחן יכולות העמידה של הצדדים – מבחינה צבאית, דיפלומטית, פוליטית-פנימית וכלכלית – וליכולות העמידה יש זיקה לתפיסת הלגיטימציה. צד שמהלכיו וכוונותיו נתפסים כלגיטימיים מסוגל להפגין יכולות עמידה גבוהות יותר, בעיקר בהיבטי דיפלומטיה ופוליטיקה פנימית, אך גם בהיבט הצבאי והכלכלי.

אתגר הלגיטימציה פשוט יותר במצבים שבהם ארצות-הברית תומכת בתקיפה, בגלוי או ברמיזה, או כשאיראן נוהגת באופן פרובוקטיבי ובוטה. האתגר מתחדד

והופך רלוונטי מתמיד דווקא בנסיבות שבהן ארצות־הברית מסתייגת מתקיפה, מתעוררת האפשרות הריאלית להגיע להסכם כזה או אחר בין איראן והמערב (מה שמכונה בישראל "הסכם רע"), ואיראן נוהגת בנועם הליכות ובמתק־שפתיים (אך הצנטריפוגות עדיין מסתובבות, תשתיות הגרעין מורחבות ותהליכי פיתוח הנשק (weaponization) מתקדמים). במצב מורכב כזה, האתגר הוא יצירת לגיטימציה ושימורה, ולו באופן חלקי ובקרוב קהלי מטרה מוגבלים. במצב כזה ישראל פועלת על פי לוחות זמנים ושיקולים הייחודיים לה, תוך שהיא מקדימה את לוחות הזמנים ואבני הדרך של הקהילה הבינלאומית, ובעיקר של הבית הלבן. הייחודיות הישראלית עשויה להתבטא גם בתפיסת האיום והמחיר הראוי על מנת לנטרלו, כשבראית ישראל האיום חריף יותר ונטרולו מצדיק מחיר גבוה יותר, בהשוואה לראייה של ארצות־הברית ומעצמות המערב.

נסיבות התקיפה

הלגיטימציה לנקוט פעולה צבאית אמורה להיות קשורה יותר בתשתית העובדתית האסטרטגית ופחות בנסיבות המסוימות. עילת הפעולה בראייתה של ישראל היא קיומה של מדיניות איראנית קונקרטיה החותרת לאופציה גרעינית צבאית. אולם, לנסיבות המסוימות שבהן מתרחשת התקיפה יש משמעות, בעיקר בהקשרי הלגיטימציה. ניתן למנות שורה ארוכה של נסיבות רלוונטיות לתפיסת הלגיטימציה של התקיפה, ובהן עמדתה של ארצות־הברית; דרך ההתנהלות האיראנית המשתנה (מהפרובוקציות של הנשיא אחמדינז'אד לנועם ההליכות ומתק־השפתיים של הנשיא רוחאני); מצב שיחות הגרעין והתגבשות הסכם כזה או אחר; מצב הסנקציות; ההתקדמות בפועל של תוכנית הגרעין ובמשתמע ממנה – חוסר היעילות של

הסנקציות והדיפלומטיה; הלגיטימציה הכללית של השחקנים (כמו למשל, הלגיטימציה של ישראל כפועל יוצא מהסוגיה הפלסטינית, ושל איראן כמדינה התומכת בטרור והמעורבת במלחמת האזרחים הסורית); ואף "מצב הרוח" של הקהילה הבינלאומית, שהוכיחה במשבר הנשק הכימי בסוריה רצון עז שלא להגיע לעימות צבאי.

הרצון העז של הקהילה הבינלאומית להימנע מעימותים צבאיים גורם לה לנטות לפרשנות "יונית" של העובדות, כלומר, היא יוצאת מגדרה על מנת לפרש את המציאות בדרך שאינה מחייבת הפעלת כוח צבאי. הלך־רוח זה

הרצון העז של הקהילה הבינלאומית להימנע מעימותים צבאיים גורם לה לנטות לפרשנות "יונית" של העובדות, כלומר לפרש את המציאות בדרך שאינה מחייבת הפעלת כוח צבאי

ניכר היטב בהחלטתו של הפרלמנט הבריטי להתנגד להצטרפות בריטניה לתקיפת סוריה במשבר הנשק הכימי, בהחלטתו של הנשיא אובמה לבקש דיון בקונגרס בקשר לתקיפה בסוריה ובהתנגדותם של חברי קונגרס רבים מכל קצות הקשת

הפוליטית לתקיפה המוצעת, וכן בעובדה שבשורה התחתונה נראה כי מתוך כלל הקהילה הבינלאומית, רק צרפת וטורקיה הביעו רצון מינימאלי להפעיל כוח צבאי אל מול השימוש בנשק כימי בסוריה.

מנקודת מבט זו, הקהילה הבינלאומית נוטה לפרשנות חיובית של מצב שיחות הגרעין והסנקציות והאפקטיביות שלהן, ונטייה זו מתחזקת לאור הטון של הנשיא רוחאני, השונה מאוד מזה של קודמו, ואשר יש שכינו את מהלכיו האחרונים בתואר "מתקפת נחמדות".² פרשנות העובדות בהיבט זה מצדיקה, לכאורה, לכל הפחות מתן זמן נוסף למימון תהליכים דיפלומטיים. יתרה מזו, הרצון העז של הקהילה הבינלאומית שלא להגיע לעימות צבאי יוצר מוטיבציה להגיע להסכם כלשהו, גם להסכם "רע" מנקודת מבט ישראלית, דהיינו, הסכם שאינו עומד ברמת הסף שהגדיר ראש ממשלת ישראל: הפסקת העשרת האורניום על אדמת איראן, הוצאת האורניום שכבר הועשר מתחומי איראן, סגירת אתרי התשתית התת-קרקעיים ועצירת המסלול הפלוטוני.³ אך הסכם "רע" או הסכם חלקי עלול ליצור לישראל בעיה לא-פשוטה במישור הלגיטימציה. במצב שבו המנהיגות האמריקאית רואה הסכם כלשהו כמועיל ומשרת את האינטרסים שלה וסומכת עליו את ידיה, או אפילו על משא-ומתן להסכם המתואר על ידיה כתכליתי, הצגת תקיפה ישראלית כלגיטימית היא משימה קשה ביותר, אולי בלתי-אפשרית. מנגד, מה שמשחק לטובת ישראל בסוגיית הלגיטימציה הוא העובדה שחרף השיחות, תוכנית הגרעין האיראנית ממשיכה להתקדם בפועל עקב בצד אגודל לעבר יעדה – נשק גרעיני.

מערכה לחיזוק הלגיטימציה

בעוד קהלי היעד של המערכה על הלגיטימציה עשויים לכלול חלקים נרחבים בקהילה הבינלאומית, הרי שעל-מנת לעמוד בהישגי המינימום ניתן למקד את המאמצים במספר מדינות מפתח מערביות ובראשן ארצות-הברית, צרפת, אנגליה וגרמניה. ואכן, משבר הנשק הכימי בסוריה ממחיש כי המעצמות האירופיות אינן רק חשובות כשלעצמן, אלא עמדתן משפיעה גם על המערכת הפוליטית והציבורית בתוך ארצות-הברית עצמה (כמו התנגדותו של הפרלמנט הבריטי לתקיפה) – עובדה השופכת אור חדש על חשיבות מאמצי הלגיטימציה ביחס לאירופה.⁴ מדינות נוספות שותפות להערכה הישראלית בדבר עוצמת האיום האיראני וחוסר התוחלת של התהליך הדיפלומטי והסנקציות – כמו ערב-הסעודית ונסיכויות המפרץ – שגיבוי מצידן (מאחורי דלתות סגורות, כמובן) יכול לתרום כלגיטימציה. אם "מועדון" המדינות המאומות ביותר על ידי איראן יציג עמדה מתואמת ואחידה לפני הממשל האמריקאי, הדבר ודאי יתרום כלגיטימציה של תקיפה ישראלית באיראן.

מאמצי הלגיטימציה צריכים להתמקד בראשי מדינות, בוועדות הרלוונטיות בקונגרס ובסנאט בארצות-הברית ובגופים מקבילים במעצמות המערב, במסד הביטחוני ובקהילת המודיעין, במכוני מחקר ביטחוניים (think tanks), בפרסומים מקצועיים של הממסד הביטחוני, וכן בעיתונים שהקו המערכתי שלהם קשוב יותר לטענותיה של ישראל בנושא זה.

במצב שבו ישראל פועלת חרף התנגדות הדרגים הבכירים בארצות-הברית, היא צריכה לכל הפחות לשטוח בפניהם מראש תזה אסטרטגית מושכלת המסבירה את הפעולה שבפתח. ההישג הנדרש המינימאלי הוא שארצות-הברית תכיר בתזה האסטרטגית כסבירה, גם אם לא תסכים לפעולה שבפתח. על מנת שרעיון אסטרטגי יוכר כמושכל, עליו (1) להתבסס על עובדות מוסכמות, (2) לחתור למטרות ולמצבי סיום המוסכמים על האמריקאים ו-(3) להציג טיעון המסביר מדוע קיים סיכוי סביר לכך שהפעולה המתוכננת תניב את מימוש המטרות ומצבי הסיום המוסכמים.

חלק מהצגתה של תזה אסטרטגית ישראלית מחייב הצגה של ייחודיות החישובים של ישראל. לדוגמה, הנקודה האחרונה שבה תקיפה ישראלית יכולה עדיין להיות אפקטיבית אינה בהכרח הנקודה שבה תקיפה אמריקאית תהיה אפקטיבית. אפילו בכירים אמריקאיים מבינים שאין זה מובן מאליו למדינה כישראל לעבור את הנקודה האחרונה שבה היא מסוגלת לתקוף בעצמה, ולעמוד נוכח מציאות שבה הביטחון הלאומי הישראלי מועבר לאחריות ארצות-הברית. זהו מיקור-חץ בעייתי מאוד של הטיפול באיומים קיומיים, במיוחד למדינה עם היסטוריה כמו של ישראל. ייחודיות החישובים של ישראל נובעת גם מרמת האיום השונה של

איראן גרעינית עליה ועל ארצות-הברית, ומכאן נובעת גם מידה שונה של נכונות להסתכן על מנת להתמודד עם האיום מצד כל אחת משתי המדינות.

יובהר בהקשר זה ש"מותר" לישראל לנקוט עמדה עצמאית הנוגעת לאינטרסים החיוניים של הביטחון הלאומי שלה, בעיקר כאלה שישראל רואה כקיומיים, אך "אסור" לישראל להפתיע את ארצות-הברית או להונות אותה באשר לכוונותיה. ישראל צריכה להיות "שקופה" לארצות-הברית בהיבט של הכוונה הכללית (לא בהכרח לוח הזמנים המדויק והתוכניות המבצעיות) ובהיבט של הרעיון האסטרטגי. ככל שארצות-הברית תיטה לסמוך את ידיה על הסכם "רע", על ישראל לשטוח את טיעוניה נגד

אפילו בכירים אמריקאיים מבינים שאין זה מובן מאליו למדינה כישראל לעבור את הנקודה האחרונה שבה היא מסוגלת לתקוף בעצמה, ולעמוד נוכח מציאות שבה הביטחון הלאומי הישראלי מועבר לאחריות ארצות-הברית

הסכם כזה ולהיות ברורה וחדה בהתנגדותה לו, כך שלא ניתן יהיה לטעון כלפיה להסכמה המשתמעת מהתנגדות רפה, וכן לתמוך את התנגדותה במידע מודיעיני המצביע על האופן שבו תוכנית הגרעין מתקדמת חרף ההתפתחויות הדיפלומטיות.

חשיפת מידע מודיעיני היא כלי מפתח בעימות המצב הדיפלומטי עם העובדות בשטח, ויש ליצור אופטימיזציה בין הערך הטמון בחשיפתו לצורכי לגיטימציה ומדינאות לבין הצורך בסודיות מטעמים מבצעיים. לאחר התקיפה נוטה איזון זה לעבר חשיפת המידע המודיעיני לצורכי בניית הלגיטימציה של התקיפה, ולפיכך יש להכין מראש את המידע המודיעיני לחשיפה.

במסד הביטחוני האמריקאי קיימת פתיחות לעריכת משחקי מלחמה ולדיון בתוכניות מגירה, ומאחר שאין להוציא מכלל אפשרות פעולה צבאית אמריקאית עתידית, או פעולה ישראלית בהסכמה אמריקאית, יש סיכוי סביר להצלחת ניסיון לנהל שיח עם ארצות-הברית על מצבי סיום ומנגנוני סיום מוסכמים למערכה צבאית היפותטית נגד תוכנית הגרעין האיראנית. שיח כזה עשוי להביא לעיצוב נכון של תוכנית מבצעית ואף לתיאום "ביום שאחרי" – גם אם ארצות-הברית תסתייג מלכתחילה מעצם התקיפה. על הממסד הביטחוני הישראלי לשאוף לעריכת משחקי מלחמה עם ארצות-הברית בנושא האיראני כדבר שבשגרה, ככלי ללימוד הדדי ולפיתוח ההבנה ההדדית. ניתן לחלק את המערכה להשגת הלגיטימציה לשלושה שלבים: מקדים לתקיפה, גלווה לה ושלב מאוחר.

השלב המקדים צריך להתמקד בבניית לגיטימציה באמצעות הבהרת רציונל התקיפה: ראשית, העובדה שחורף הדיפלומטיה, הסנקציות וחיוכיו של הנשיא רוחאני, איראן לא נטשה את מדיניותה: חתירה לנשק גרעיני. גם מערך הקווים האדומים שכבר נחצו ומצבי האולטימטום שכבר הופרו מהווים טיעונים חשובים בהבהרת התמונה. שנית, הבהרת הבסיס לפעולה הצבאית כתזה אסטרטגית מושכלת שבבסיסה עובדות מוסכמות, חתירה למטרות ולמצבי סיום מוסכמים והצגת טיעון המסביר מדוע קיים סיכוי סביר לכך שהפעולה המתוכננת תניב את מימוש המטרות ומצבי הסיום המוסכמים. הטיעון הרציונאלי צריך גם להצביע על החולשות שבהסכם חלקי או בהסכם ביניים, ובעיקר על כך שהסכם כזה אינו מביא לנטישת הכוונות והמטרות האיראניות או לפגיעה משמעותית ביכולות האיראניות. שלישית, הבהרת ייחודיות החישוב הישראלי ובמה הוא נבדל מהחישוב האמריקאי, תוך הדגשת הקושי הישראלי להגיע למציאות שבה היא מוותרת על יכולתה לטפל באופן עצמאי באתגר הגרעין האיראני, ועליה להישען באופן בלעדי על השיקולים האמריקאיים ועל התמודדותם בסוגיה זו.

השלב המלווה את התקיפה (קרי, מייד אחריה) צריך לכלול חשיפת מידע מודיעיני רגיש שהיה חיוני לתקיפה והפך רגיש פחות בעקבותיה. מידע מודיעיני זה ישפוך אור חדש על התקיפה, על מניעיה ועל מצב ההתקדמות של תוכנית הגרעין האיראנית, ולכן יכול לספק נקודות מבט חדשות ללגיטימציה של התקיפה. השלב המאוחר צריך להתמקד בשני נושאים: ראשית, העברת המסר שבין אם התקיפה נעשתה בהסכמה ובין אם לאו, הרי היא מייצרת הזדמנויות חיוניות שאסור

להחמיץ אותן. כמו כן, בשלב זה יש להתמקד בצמצום הנזק לישראל – שעשוי לבוא לידי ביטוי בדרכים שונות – החל מהצעות שתצטרף אף היא לאמנה למניעת הפצת נשק גרעיני (NPT), דרך הצעות לענישת ישראל ועד לסכנה שביצירת נרטיב שלפיו ישראל שוב גוררת את ארצות-הברית למלחמה שהאחרונה אינה רוצה בה (בדומה לנרטיב המוטעה בקשר למלחמה בעיראק, הרווח בחוגים מסוימים בארצות-הברית). המערכה צריכה לעסוק – הן בשלב המקדים לתקיפה והן בשלב המאוחר – בראייה של הכנת זירת המלחמה למאמץ המדיני כלפי הגרעין האיראני ולכלול, למשל, מהלכים כלפי הפלסטינים וטורקיה.

לגיטימציה "כללית"

הלגיטימציה של כל תקיפה אפשרית אינה קשורה רק בתשתית העובדתית האסטרטגית ובנסיבות, אלא גם בלגיטימציה הכללית של השחקנים. כך, למשל, הלגיטימציה הכללית של איראן נמוכה, והיא נתפסת בארצות-הברית מאז שנת 1979 כמדינה עוינת התומכת בטרור. פעולותיה של איראן בשנים האחרונות – מעיראק, דרך לבנון, בחריין, תימן, קרן-אפריקה ועד למעורבותה במלחמת האזרחים הסורית – כולן פגעו בלגיטימציה הכללית שלה. מנגד, בחירתו של הנשיא רוחאני ו"מתקפת הנחמדות" שלו עשויות להוות סימן לשינוי מגמה בהקשר זה. ישראל צריכה לפיכך להמשיך לפעול בעניין זה, ולהדגיש את מעורבותה המתמשכת של איראן בליבוי מלחמות אזרחים, באלימות ובטרור בינלאומי, גם בשעה שהנשיא רוחאני מחיך.

שאלה אחרת היא הלגיטימציה הכללית של ישראל. ממשלות ישראל דחו את רעיון הזיקה (linkage) בין אתגר הגרעין האיראני לבין פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

במקביל, קיים הטיעון שבו אוזחים רבים בארצות-הברית ובקהילה הבינלאומית (שגם הוא עדיין טעון הוכחה), כי התקדמות לעבר הסדר מדיני בין ישראל לפלסטינים תקל את יישום המדיניות האמריקאית בעולם הערבי בכלל ומול איראן בפרט.⁵ יצירת קשר לכיוון זה או אחר בין התהליך המדיני מול הפלסטינים לבין המאמץ למנוע מאיראן יכולת גרעינית צבאית עלולה, במקרים מסוימים, לסכן את ישראל. יתרה מזו, יש להפריד בין הדיפלומטיה

במציאות הפוליטית שבה ישראל פועלת, התקדמות מדודה לעבר הסדר מדיני בין ישראל לפלסטינים תעניק יותר לגיטימציה בינלאומית לישראל

הפומבית ובין ההתנהלות האמיתית מאחורי הקלעים. וכפי שנחשף במסמכי WikiLeaks למשל, המנהיגות הערבית חרדה מהנושא האיראני הרבה יותר מהיותה מוטרת מהנושא הפלסטיני.⁶

אולם, חרף הנתק בין תוכנית הגרעין האיראנית לבין הנושא הפלסטיני, הרי במציאות הפוליטית שבה ישראל פועלת, התקדמות מדודה לעבר הסדר מדיני בין

ישראל לפלסטינים תעניק יותר לגיטימציה בינלאומית לישראל. מלבד היתרונות שיש במשא־ומתן כשלעצמו, תהליך מדיני אותנטי עשוי לשנות את הדימוי של ישראל כסרבנית שלום, "להנמיך את הלהבות" ולרסן תגובות אפשריות שליליות של כל פעולה עצמאית ישראלית מול איראן, בעיקר במרחב הערבי והסוני אך גם בקהילה הבינלאומית, כלפי ישראל. יוזמה מדינית מול הפלסטינים היא דרך לצבירת הון פוליטי על ידי ישראל, שניתן להשקיעו בזירות אחרות, בעיקר אם המשא־ומתן יתפס כתכליתי וכמנוהל בתום־לב לשם חתירה להסדר.

סיכום

בנסיבות הקיימות בעת הזו, אין לגיטימציה לתקיפה ישראלית באיראן. יתרה מכך, הסכמה בינלאומית בנושא הנדון לעולם לא תהיה מלאה בשל שורה של תנאים ונסיבות, חלקם אינם בתכולת מאמר זה, והקשורים בין השאר למבנה הרב־קוטבי המתעצב של הקהילה הבינלאומית, למצב הכלכלה העולמית (בעיקר, אך לא רק, בתלות בשוק האנרגיה ובהתקדמותה של ארצות־הברית לעצמאות אנרגטית), להלך־הרוח העולמי כפי שהשתקף רק לאחרונה במשבר הנשק הכימי בסוריה, למעמדה הכללי הבינלאומי של ישראל ולאופי הפעולה הנדונה.

המטרה של המערכה היא, כמובן, השגת מרב הלגיטימציה האפשרית, אך הישג המינימום שלה הוא השגת הבנה לתקיפה, גם אם לא השגת הסכמה לה, לצד מידה מסוימת של תיאום מודיעיני, טכני ולוגיסטי. ישראל חייבת לפעול לצבירת לגיטימציה ולשימורה – בעיקר בקרב קהלי מטרה חיוניים – אך לגיטימציה בינלאומית לפעולה צבאית ישראלית היא רק אחד מהשיקולים לקיומה, ולא המוביל ביניהם. שיקול הלגיטימציה מחייב סבלנות ומתן משקל יתר לחלק מה"שעונים" האיטיים יותר (כדיפלומטיה וסנקציות), אך שיקולים אסטרטגיים, מודיעיניים ואף מבצעיים עשויים לכייל את המטרונום דווקא לפי הקצב של ה"שעונים" המהירים יותר. ואכן, ברוח זו אמר ראש הממשלה, בנימין נתניהו, כי לא ימתין עם תקיפת איראן עד ש"יהיה מאוחר מדי".⁷

אולם, יש שורה של משתנים שעשויים לתרום להבנה ואף לתמיכה מסוימת בהפעלת כוח נגד מתקני הגרעין של איראן. בעיקר, העובדה הבלתי־מעורערת שחרף הדיפלומטיה, הסנקציות והלך־הרוח החייכני של הנשיא רוחאני, בעת כתיבת שורות אלה הצנטריפוגות ממשיכות להסתובב, איראן ממשיכה להעשיר אורניום ולהחזיק במאות קילוגרמים של אורניום מועשר, היא ממשיכה להרחיב את תשתיות הגרעין, לרבות בקום ובמסלול הפלוטוגני, ממשיכה בפיתוח

התנעת מהלך מדיני משלים לתקיפה, היא צעד שישראל תתקשה להצליח בו ללא הכרה בינלאומית בכך שהתקיפה היא מוצא אחרון, וכי ישראל התחשבה באינטרסים של ארצות־הברית והקהילה הבינלאומית

טכנולוגיות נשק גרעיני וכן בפיתוח טילים המסוגלים לשאת ראש קרבי גרעיני. במצב שבו ישראל מצליחה להציף עובדות אלה בשיח הבינלאומי או לפחות במסד הביטחוני האמריקאי והאירופי, ואף במצב שבו הסנקציות והתהליך הדיפלומטי מתקדמים, אך מבלי להסיט את איראן ממסלול ההתגרענות בהיבטי מטרות סופיות ויכולות, עלולה איראן לזכות במרחב תמרון לא־מבוטל.

התנעת מהלך מדיני משלים לתקיפה היא צעד שישראל תתקשה להצליח בו ללא הכרה בינלאומית בכך שהתקיפה היא מוצא אחרון, וכי היא התחשבה באינטרסים של ארצות־הברית והקהילה הבינלאומית. יחד עם זאת, מדינאות היא תחום פרגמאטי וסתגלני מאוד, ולעיתים נטייתה לבצע חישוב מחדש בנסיבות חדשות חזקה יותר מנטייתה לדבוק בחשבונות העבר (ואפילו העבר הקרוב). כלומר, גם אם ישראל תתקוף ללא הסכמה אמריקאית, אפשר שביום שלאחר התקיפה תתמקד ארצות־הברית בחישוב מחדש של האינטרסים שלה, ובכך שהאינטרס הקר והמחושב שלה מחייב אותה לפעול למיצוי יתרונות התקיפה.

הערות

- 1 Menendez Press Office, 'Senate Foreign Relations Committee Unanimously Passes Resolution Supporting Full Implementation of Iran Sanctions and Reaffirms Support for Israel's Right to Self-Defense,' *United States Senate Committee on Foreign Relations*, 17 April 2013. See also 'Strongly supporting the full implementation of United States and international sanctions on Iran and urging the President to continue to strengthen enforcement of sanctions legislation,' Senate Res. 65, 113th Cong., 1st sess. (February 28, 2013).
- 2 Michael Martinez, "Iran president brings 'charm offensive' to U.N., but will Obama buy it?", CNN. September 24, 2013, <http://edition.cnn.com/2013/09/23/world/us-iran-relations/>
- 3 Mark Mandler, "Netanyahu Is Said to View Iran Deal as a Possible Trap", *The New York Times*, September 22, 2013, http://www.nytimes.com/2013/09/23/world/middleeast/netanyahu-is-said-to-view-iran-deal-as-a-possible-trap.html?_r=0
- 4 PM Netanyahu holds series of interviews with the European media, October, 10, 2013, <http://www.pmo.gov.il/English/MediaCenter/Events/Pages/eventinter101013.aspx>
- 5 Gen. James N. Mattis (Ret.), Former Commander, U.S. Central Command, *Aspen Forum*, July 20, 2013, <http://aspensecurityforum.org/live>
- 6 "Fears of nuclear Iran", *The New York Times*, November, 28 2010, <http://www.nytimes.com/interactive/2010/11/28/world/20101128-iran-leaders.html>
- 7 "Netanyahu: Israel 'won't wait until it's too late' to act against Iran", CBS News, July 14, 2013, <http://www.cbsnews.com/video/watch/?id=50150870n>